

РЕЦЕНЗІЇ / REVIEWS

УДК 39.(477) 075.8

П. Кононенко, д-р філос. наук, проф., акад.
АН ВШ України, Київ, Україна

КУДИ ЙДЕМО?

(рецензія на книгу Василя Ткаченка "Україна. Куди йдемо?")

*Рецензія на книгу Василя Ткаченка "Україна. Куди йдемо?" (Київ, видавництво "Логос Україна", 2017 рік).**Ключові слова: рецензія, Україна, буття в українській державі.*

У видавництві "Логос Україна" вийшла у світ книга Василя Ткаченка "Україна: quo vadis – Куди йдемо?". Беру її з радістю й настороженістю: з радістю, бо це ще одне дослідження талановитого вченого, академіка, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата премії ім. Г. Сковороди та М. Костомарова. Праці В. Ткаченка завжди відзначалися не тільки актуальністю, а й рідкісним у писаннях багатьох авторів синтезом теорії та практики, інтелектуалізмом та аналітикою. А як цього разу? Тим більше, – наголошує вчений, що – "Вже понад чверть століття, у роки незалежності, ми шукаємо відповідь на хрестоматійне питання: к у д и й д е м о?.." й судячи з усього, залишається для нас постійним викликом і в майбутньому".

Чому? Монографія В. Ткаченка – діалогічна: у ній постійно в напрузі питання і відповіді; а також полемічна й контroversійна в матеріалах і відповідях, бо такими є і спроби наукового висвітлення проблеми, і – головне! – причини, стан та перспективи її розв'язання в історичній дійсності.

В. Ткаченко бере до уваги всі аспекти сучасного Буття в українській державі, – але не випадково цитує М. Драгоманова: "Вся практична мудрість людська може бути в тому, щоб убачити напрямок руху світового, його міру, закон і послужитися тим рухом. Інакше той рух піде проти нас, роздавить нас". Є чимало праць на озглавлену тему: Quo vadis? Є й високого рівня. Але – нерідко опису або чи то превалюючого фактографізму, чи то модного нині теоретичного "глобалізму": є в тих працях або маса цікавих фактів, або цитат зарубіжних авторитетів. Та виходить, як у репліці героїні Павла Тичини: "Усе в вас є: і за народ, і за недолю краю, та як до серця все те взять, даруйте, я не знаю". Бо в обох типах праць є "про народ і про недолю України, та немає ... феномена України! Бо хоч використовуються сучасні сентенції, та відсутня сучасна наукова методологія, – а часом дуже розумні судження зарубіжних авторитетів повисають у просторі, бо вони висловлювалися не про Україну – її реальну історію і сучасну проблематику.

Наріжний камінь дослідження (саме – дослідження, а не повіствування) Василя Ткаченка – його методологія: бачити проблему історично й об'ємно: в політичній, національній, соціально-економічній, культурно-мистецькій, освітній, науковій, міжнародно-дипломатичній сферах; дискурс України – як аналіз і синтез її еволюційно революційного розвитку, в єдності ролі, долі і місії поколінь всіх історичних епох, отже – як феномена філософії України.

Промовисті вже розділи: "Ідентичність спротиву: час війни і час миру"; "Модернізація і модернізатори"; "Глобалізація: світ – системний аналіз"; "Шляхи й роздоріжжя європейського вектора"; "Неприкаяні: веймарський синдром"; "Україна і фашизація Росії: по той бік"; "Україна і російська стратегія "глобального візантизму"; "Україна і "новий світовий безпорядок"; "Післямова"; "Література"...

І в монографії В. Ткаченка велика кількість імен зарубіжних авторитетів та маса подій, фактів, імен історичних осіб. Цілий розділ про феномен веймарської державної системи. Є й джерела "Біблії" та послань святих апостолів, і наукових апостолів та філософів, економістів XIX й XX віків – Ренана, Вебера, Маркса, Габермаса, Гіденса, Валлерстайна, Фукуями, Кастельї, Стігліца... Їхні фундаментальні праці, теорії, концепції історії, проблеми і перспективи розвитку Західного світу від робіт власницької феодалної і буржуазної формації, до "Світосистеми" з її ліберально-глобалізаційними вимірами, зокрема оптимістичними надіями й прогнозами та песимізмом, навіть відчаєм і фаталізмом навіть у вислідах апологетів "Американської мрії" та європейської цивілізаційно-культурної системи...

Територіальний автономізм і часом абсолютна несполучність з українською західноєвропейською постмодерністською реальністю.

Але, але... Є умільці і в лісі не бачити дерева, а за окремим деревом цілого лісу. Василь Ткаченко бачить об'єктивно існуючі світи природи й вселюдства, як цілісні навіть у їхній безмежній різноманітності. Тому він бачить і його частини, їхню специфіку (багатоманітну й суверенну), а тому і Україну бачить в єдності з цілим світом, і – у зумовленій природно та історично суверенності й неповторності, як у добрі, так і в злі, як в успіхах, так і в невдачах, а то й апокаліптичних тенденціях.

Методологія В.Ткаченка зрідні науковому методу геніального Івана Франка: все бачити від зародження в процесі розвитку, дії і протидії творчих і руйнівних внутрішніх і зовнішніх – сил, від розквіту і можливого упадку в причинах і наслідках. Подібні принципи лягають в основу розгляду В. Ткаченком проблеми: Україна в контексті світової еволюції цивілізаційно-культурних систем, Україна і Росія, Україна і Польща, Литва, США і ЄС, Україна у внутрішньому розвитку від давнини до сучасних умов. Складно, бо це процес складний і суперечливий, сповнений драматичних випробувань і навіть трагічних наслідків. Подвиги і патріотизм одних – і звіропадіння та зради інших. Відповідно й реакція: похвала одним і прокляття другим. Тому він пильно простежує еволюційних рух і реального Буття України (її території, населення, способу життя, влади, матеріального і духовного виробництва, мови й культури, влади й інтелігенції) – і її свідомості в особі численних груп і осіб теоретиків (від літописців, істориків, філософів, педагогів, економістів, до лідерів політичних партій і рухів), особливе місце серед яких посідають Мономах й Іларіон, Сковорода й Могила, Тарас Шевченко й Куліш, Іван Франко й Леся Українка, Винниченко й Міхновський, Грушевський, – а потім Тичина і Хвильовий з його "Камо грядеші?" ("Україна чи Малоросія?"), М. Скрипник й О. Гончар, шістдесятники, творці й ідеологи революції на граніті, помаранчевої революції й революції гідності...

Так постає епоха Київської Русі, Хмельниччина, Мазепинщина з її козаччиною, Орликом, Гайдамаччиною і

Кирилом Розумовським, петлюрівщина й бандерівщина. Не може не вражати універсалізм методу В. Ткаченка, фундований на універсалізмі знань та інтересів. Маємо мислителя міжнародного рівня. Що його оцінки і висновки, прогнози можуть викликати у нас незгоди, а то й заперечення? Особливо в деяких русофілів імператорської орієнтації на "Русский мир" і Путіна; та рецепт на ліки один: проникнути в сутність проблеми "Quo vadis" ширше та глибше і вже тоді пропонувати свій дискурс. Беру два моменти: державно-політичний, виражений Л. Кучмою "Україна не Росія", і мовну концепцію російського філолога академіка Залізняка. Було навіть з ентузіазмом сприйнято тезу Л. Кучми. І сьогодні ставимо питання: що? Історично-велика правда про генеалогію зв'язків України й Росії та їх тлумачень упродовж віків, коли протистояли європейська й азіатська цивілізації і на системному, й на ідеологічному рівнях; а що – у тезі Л. Кучми? Умоглядна констатація факта, не аргументована ні політично, ні етно-національно, ні соціально-економічно, ні мовно-культурно... Не дивно, що той же Л. Кучма міг заявити: національна ідея не спрацювала і ми не знаємо, куди йти...

Досі належним чином не відкинуто антидержавний "закон" Колісниченка-Ківалова про мовний режим в суверенній республіці. Тож чи дивно, що гуляє, як брехня по селу, мовна концепція Залізняка про "єдину мову" в Київській Русі, в російській царській імперії, і в СРСР, а отже – має домінувати і в Русском мире, частиною якою є... і Україна, і звичайно ж мова... російська...

На жаль, і з вини Міністерства освіти і науки в Україні не видано наукових тлумачень української мови як світового феномена і української мови як державної, не видано державного стандарту української мови, – а в Законі про освіту мовне питання трактується в дусі "прав" етноменшин, а не прав і обов'язків кожного громадянина. Тож і в цьому питанні розгляд концепції Путіна-Залізняка Василем Ткаченком, до речі, свого часу першим заступником міністра освіти, – є гідним внеском у науково-методологічну відповідь на сакральне питання Quo vadis?

Локально і глобально в Україні і в Світі розглядаються в монографії В. Ткаченка питання реформування

всіх сфер Буття і Свідомості в Україні. І поокремо – і в єдності, як проблема не аграрного чи промислового сектора. Реформи політичної й правової системи, земельної, освітньої й наукової реформ, – бо все це питання глобальної проблеми – грядущого України, її трансформації і входження в світ розвинених країн – суверенних і органічно пов'язаних з міжнародними нормами поступу, реально готових розвиватися в постмодерно-му, технологічно-інформаційному світі.

На жаль, має рацію Василь Ткаченко й у тому, що владою українська інтелігенція не залучена до творення гідної епохи Відродження Культури, – і ще й тому українське суспільство ще не виступає як єдина політична нація, у ньому є цілі верстви, які не усвідомлюють, що без глибокого самопізнання й інтелектуально-духовної самоідентифікації суспільство не є суверенним, могутнім, здатним до само творення й самозахисту народом. Сучасною нацією. Це населення нашпиговує ідеями особливої ролі економіки й ринка, наче вони – головне, а не люди з їх інтересами й потребами. Долею й волею цих людей злочинно маніпулюють злочинці-олігархи й продажні судді та прокурори. Без інтегрального реформування України вона залишиться третьорядною країною, напівколонією з можливими тенденціями деградації, прислужництва й лакейства на чужому полі. Вирощена в чужих закладах освітньо-наукова еліта не стане носієм національної ідеї. Гідності, культури і слави, історичної місії...

"Як далі жити за таких умов? – ставить питання-роздум Василь Ткаченко, – насамперед слід не драматизувати ситуацію, а мислити глобально та діяти локально". Україна воскресла сама й своїми революціями пробудила Європу і Світ. Довела свою самодостатність, мудрість і силу.

Треба обирати власний шлях Життя і Поступу й іти до здійснення мети власними силами в контексті з великим світом...

Глибоке, інтелектуально наснажене й високопатріотичне дослідження "Україна: Quo vadis?" дає підстава пишатися, що маємо твір міжнародного рівня.

Надійшла до редколегії 04.09.18

P. Kononenko, Dr. Sc. (Philosophy), Professor, Laureate
International Prize named after Johann Gottfried Herder

WHERE WE ARE GOING?

(review of Vasily Tkachenko's book "Ukraine. Where we go?")

Review of Vasily Tkachenko's book "Ukraine. Where are we going?" (Kiev, Logos Ukraine publishing house, 2017).
Keywords: review, Ukraine, being in the Ukrainian state.

П. П. Кононенко, д-р филос. наук, проф., акад.
АН ВШ Украины, Киев, Украина

КУДА ИДЕМ?

(рецензия на книгу Василия Ткаченко "Украина. Куда идем?")

Рецензия на книгу Василия Ткаченко "Украина. Куда идем?" (Киев, издательство "Логос Украина", 2017).
Ключевые слова: рецензия, Украина, бытие в украинском государстве.